

83.3(2Рое=кара) Кар: 5337
КАРАЧАЕВО-ЧЕРКЕССКИЙ ОРДЕНА ПОЧЕТА ИНСТИТУТ
ГУМАНИТАРНЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ
ПРИ СОВЕТЕ МИНИСТРОВ КЧР

ЧУМ, ЧУМ, ЧУМ ТЕРЕК

(Школ джылы джетмеген эмда кичи класслада
окъугъан сабийлеге фольклордан джыйым)

Джыйгъан эмда джарашдыргъан
ОРТАБАЙЛАНЫ РИММА

КАРАЧАЕВО-ЧЕРКЕССКИЙ ОРДЕНА ПОЧЕТА ИНСТИТУТ
ГУМАНИТАРНЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ
ПРИ СОВЕТЕ МИНИСТРОВ КЧР

ЧУМ, ЧУМ, ЧУМ ТЕРЕК

(Школ джылы джетмеген эмда кичи класслада
окъугъан сабийлеге фольклордан джыйым)

Джыйгъан эмда джарашдыргъан
ОРТАБАЙЛАНЫ РИММА

Черкесск 1994

82.3(эро-кэра)

К38

Печатается по решению ученого
совета Карачаево-Черкесского ор-
дена Почета института гуманитар-
ных исследований (темплан 1994 г.,
п. 3)

ЧУМ, ЧУМ, ЧУМ ГЕРЕК (КИЗИЛ, КИЗИЛ, КИЗИЛОВОЕ
ДЕРЕВЦЕ) / Составитель Ортабаева Р. А. — Черкесск КЧИГИ,
1994. — 32 стр.

ISBN 5—85183—016—6

Сборник фольклорных произведений на карачаево-балкарском языке пред-
назначен для детей дошкольного и младшего школьного возраста.

Рецензенты: сектор литературы и фольклора, карачаевский отдел КЧИГИ.

Редактор — кандидат филологических наук **СУЮНЧЕВ Х. И.**

Кар: 5337



ISBN 5—85183—016—6

© КЧИГИ, 1994 г.

САБИЙ ДУНИЯ

Халкъны джашауунда аууз чыгъармачылыкны магъанасы уллу болгъаны белгилиди. Бир зат къалмайды халкъны тарыхында, турмушунда болуб, аууз чыгъармалагъа тюшмейин: байрам, той, къууанч, бушуу, къазауат, урунуу дагъыда джашауда болуучу башха затла. Аланы пчиндеди туугъан сабийни ёсдюрюу, юретиу да.

Сабийни эркелетмеген миллет не адам болмаз. Хар миллетде да бешик джырны ана айтады. Бизде да, къарачайлыла бла малкъарлылада, алайды. Сабийне сюймеклиги, ийнакълыгъы хар ананы пахмусун уятыб, къозгъаб, джырчы этеди. Қаллай бир сейир пахму барды анада! Қаллай сёзле, амалла табады ол кёлюндегин айтыргъа, баласына джоралагъан игиликлерин, насыбларын, ашхылыкларын тизерге. Тюбсюз теренди ананы кёлю, санаусуз кёбдю ийнакъ сёзю. Айтырын барын да халкъыны тилиндеги — сабийлеге сёлешичю тилиндеги, кимге да ангылашынган, багъалы сёзле бла суратлаб билдиреди ана кёлюндегин:

Чалкъы чала, бели тала,
Сюйгенинден кёлю къала...
Татлы бала къалкъыб къала.

Быланы нек онгсунабыз барыбыз да? Окъусакъ, эшитсек нек къатыладыла была джюрек къылларыбызгъа, кёзюбюзден къууанчлы джаш нек чыгъарадыла, не зат береди былагъа ол къудуретни, кюнню? Бу соруулагъа хар адам кеси ангылагъанча, кесини кёлюне келгенича джууаб берликди, башха тюрлю болургъа да мадар джокъду, нек десек халкъны джюрегини теренинден чыкыгъан закий чыгъармасы кимни да энчи сезимлерин къозгъайды.

Ананы эрке сёзюне башхаланыкъы къайдан джетсин. Ол баласына дуняны игисин теджейди, аны уллу киши, адебли, намыслы, халкъ сюйген адам болурун излейди!

Тууса. ой, аллай джаш болсун
Тойда-оюнда джокълансын,
Адамлыкъны сакъласын,
Аманлыкъдан джанласын.

Бу төрт тизгинни хар бири сау поэма боллукъ бир магъананы айыртады; сёз ючюн, «тойда-оюнда джокълансын» — демек иги адам болсун, халкъ сюерча; джырлай билсин, адамла талпыб тынгыларча; тепсей билсин, къыз ашыгыб чыгъарча; къарыулу болсун, ким бла да тутушурча, тартышырча; адебли болсун, кишини кёлюн кълалдырмазча; адамны сыйын-къачын кёрсюн, джанына тиймезча; намыслы болсун, айыб алмазча; кесини орну билсин, уялмазча, уялتماзча — дегенликди.

Сабий, бешикден кьутулуб, сёлеше тебресе, аны тили дженгил эмда тюз чыгъарча, кёб амал этедиле юде, элде, халкъда. Аланы эм игилери, сёз джанындан ариулары, магъана джанындан теренлери, сабийни джюрегин бир джаны бла ёхтем, бёгек, экипчи джаны бла халал, джумушакъ этерге, атаны-ананы, онгсузну-джазыкъны, ауругъанны, кыйналгъанны эслерге юретгенлери бютеу халкъгъа джайылыб, миллетни алтын хазнасындан багъалы болуб къаладыла. Аллайладыла бу джыйымгъа кьошулгъан сабий назмучукъла, тилбургъучла, хапарчыкъла, бугъунчакъ оюнда санаула дагъыда башха чыгъармала. Къайсыбыз ёсгенбиз «Ой юшюдум-юшюдум», «Бара-бара баз табдым», «Джюу-джюуджюу ала», «Дуркъу-джуркъу» дегенча чыгъармаланы кюнюне талай кере айтыб кьууанмай, билгенн бла уллулагъа махтамай, «аперим» — деб эшитсе, бир къарыш ёсмей, башы кёкге джетгенча болмай? Аллай сабий дуняда ёсгенбиз биз, джылы келгенле барыбыз да. Ма бу халларыды сабий чыгъармалагъа кьудурет, кюч, къарыу берген.

Унутулуб бара эдиле была. Энди уа кёб эс бёлунеди хар миллетни культурасын, тарыхын, литературасын адетлерин, адеблерин джангыдан джашнатыугъа. Ол ишде сабий садланы, школланы, ата-аналаны, юдегилени борчлары уллуду, магъаналыды. Алагъа быллай ишге тыйыншлы дерс китабла, китабла, башха болушлукъла керекдиле. Сау болсунла аллай чыгъармаланы бюгюнлеге дери унутмагъан, эсде тутхан, айтыб джаздыргъан адамла. Сау болсун ол адамланы табыб, алагъа кёб джюрюб, билгенлерин джазыб алыб, китапны джарашдыргъан белгили фольклорчу алим Ортабайланы Римма да. Эски болмазлыкъ, букъу кьонмазлыкъ, унутулмазлыкъ саугъады бу китаб сабийлеге, уллулагъа да.

СЮЙЮНЧЛАНЫ Ханафий.

филология илмуланы кандидаты.

БЕЛЛЯУ

Ары къара, бери къара, —
Дедим да,
Къалкъы да къал, татлы бала, —
Дедим да.
Чалкъы чала, бели тала,
Сюйгенинден кёлю къала, —
Дедим да,
Тенглеринден алгъа бара, —
Дедим да.
Татлы бала, къалкъыб къала, —
Дедим да.

БЕЛЛЯУ, БЕЛЛЯУ, ДЖЫЛАМА

Белляу, белляу, джылама,
Кёзлерими гинджиси,
Белляу, белляу, тынч джукъла,
Джюрегими инджиси.
Акъ сютюю береме,
Джукъла, кийик улагъым,
Джаным кирик кёреме,
Мени джарыкъ чырагъым.
Кече-кюнюм сагъайыб,
Ауур кёрмей, джюрюдюм,
Сен джыласанг, джюрегим
Бузча болуб, эрийди.
Байны малы кёб болур,
Джарлы малы арыкъды,
Джарлылыкъгъа джылама,
Джарлы кюню — джарыкъды.
Тобугъумда ёсдюрюб,
Уллу джашчыкъ этерме,
Рахат болуб джюрегим,
Муратыма джетерме.
Акъыл-балыкъ сен болсанг,
Сени халкъгъа берирме,
Бир насыбым бар эсе,
Элге джараб кёрюме.

БЕЛЛЯУ, БЕЛЛЯУ, БЕЛЕЙИМ

Белляу, белляу, бёлейим,
Балачыгъым, сенден алгъа ёлейим,
Кёб джашагъын, хайырынгы кёрейим.

Бешигинги бауу, бала, ычхынсын,
Башынгдан огъурлу къаргъа кычырысын.
Къаргъаланы къонушлары къолдады,
Сени атаңг келе эсе джолдады.
Джолукъгъаңнга балачыгъын сорады,
Соргъанындан иги хапар алады.
Ол алгъанын хурджунуна салады.
Бал ашасын, бала, сени тамагъыңг.
Кюрен тартсын, бала, сени къабагъыңг.
Къабагъыңгда алтын терек орналсын,
Тюб тамыры Ташлы-Сыртдан къарасын,
Баш булчугъу джуддузланы санасын,
Келген къонакъ атын аңга байласын.
Чапырагъы сау суюм, къарыш болсун,
Салкъынында минг джолоучу солусун.
Къонакъ юйюңг кёб къонакъладан толсун,
Къонакълагъа кысыр малла союлсун.
Сойгъан малларыңгы башы сарыды.
Айтхан сёзюңг дюнелеге дарыды.
Тум къарады балачыгъымы кёзлери,
Бала, ариу кёзлеринге нюр джаусун,
Сени ананга сени киби кёб туусун.
Малыңг, мюлкюңг, балачыгъым, кёб болсун,
Ашар, джашар кюнюңг кёб болсун.
Халыуа салырма, бала, сени дженгинге,
Сукъланмагъын, балачыгъым, тенгинге,
Тенглеринг сеннге сукъланырча юй болгъун,
Хар насыбдан, балачыгъым, сен толгъун.
Кюнлеринги ойнай, кюле батдыргъын,
Таңгларыңгы рахат джукълаб атдыргъын.
Сау эл сени игилигинге къарасын,
Балачыгъым джарлылагъа джарасын.
Сау къутулгъун къууанч бла бешикден,
Чабыб тюшсюн гитче бала эшикден.
Джукъла, бала, белляу, белляу, бёлейим,
Джукъудан тойсанг, бешигингден алырма.
Джукъламасанг тынчлыгъымы бузаса,
Ишлерими эдирмейин созаса.
Сен джукъласанг, кёлюм тынчылыкъ табады.
Эки къолум джарлылыкъгъа чабады.

АЗАМАТ-ГЕРИЙНИ БЕЛЛЯУУ

Азамат-Герий — ханыбыз
Ханыбызгъа къурман болсун джаныбыз,
Бий кирмеген хабылагъа бий кирди

Кюн тиймеген чегетлеге кюн тийди.
Азамат-Герий — хан атлы,
Ханым учхан кѳушдан кѳанатлы,
Кѳабагъында алтын терек орнатды.
Тюб тамыры ташлы сыртдан кѳарайды,
Баш булчугъу джулдузланы санайды
Салкынына сексен аскер кѳонады,
Келген-баргъан аны атын сорады...

ЭРКИШИ САБИЙГЕ АЛГЪЫШ

Тууса, эр туусун,
Аркъан тутсун,
Эмиликини буусун,
Тарпанны тыйсын,
Тутушда джыкъсын.
Чарса аты алгъа чыкъсын
Учхан кѳушдан тюк алсын!
Тууса, ой, аллай джаш болсун,
Тойда-оюнда джокълансын,
Адамлыкъны сакъласын,
Аманлыкъдан джанласын,
Джети джылда атын джерлесин,
Джаулагъа муруккусуз тебресин,
Атасын-анасын бал бла бакъсын,
Кѳол аязында тутсун!

АЛАЛАДАН, АЛАЛАДАН...

Алаладан, алаладан,
Кѳапталчыгъынг — ала лаудан,
Биченчигинг — кѳара кѳаудан.
Оракъчыла киргендиле оракъгъа,
Андан сора барлыкъдыла биченнге.
Кѳатын излей, сени иерме юч элге
Тюбемегин ананг кибик бечелге.

КЪЫЗЫМ, КЪЫЗЫМ, КЪЫЗТАНА

Кѳызым, кѳызым Кѳызтана,
Джюрюй эди джюз тана,
Джюзюсю да акъ тана,
Кѳызым келе, махтана.

Къызым, кызым, Кызтана,
Къызыма келир джюз тана,
Джюзюсю да — къаназир
Белги аты — акъ аджир.
Къызым, кызым, Кыздарий,
Къызыма бузарма джюз дарий.

АТТЯ КЕЛЕ...

Аття келе —
Чауук-чауук,
Ання келе —
Чауук-чауук
Дауут келе —
Чауук-чауук,
Ахмат келе —
Чауук-чауук...

ТАРТА, СОЗА

Тарта, соза
Джашчыкъланы оза.
Тарта, соза
Къызчыкъланы оза.
Тарта, соза
Барысын да оза

Тарта, соза
Чабыб барды тузлагъа
Башын урду бузлагъа.

БИРЕМ-БИРЕМ

Бирем-бирем,
Экем-экем,
Ауур олтан,
Сары тай,
Тору тай,
Абал тай,
Чабал тай,
Чыкъ, Тотай!

ЧЁБ, БАЛА

Чёб, бала,
Чёб, бала,
Таугъа бара,
Таудан келе,
Тикден кетди Қазбек,
Дыгъы-дыгъы-дыгъы.

БУРУН САБИЙ БУЛДЖУТУУЧУ СЕЗЛЕ.

Тыпыр-тыпыр-тыпыр! Шайтанчыкъла къачдыла.
Дюнг-дюнг-дюнг! Эмегенле сюрдюле.
Хау-хау-хау! Итчикле да юрдюле.
Қыыл-къыл, къоянчыкъла кюлдюле.

САБИЙНИ ДЖЫЛАТМАЙ БУЛДЖУТУУ.

— Ой, джылауукъ, джылауукъ!
Қъатынлагъа суу биямукъ!

— Сен кесингсе джылауукъ!
Қъатынлагъа суу биямукъ.

БУ КИМНИ ҚЪАҚЪЫШЫ?

Бу кимни къақъышы?
Аттяны къақъышы!
Аттяныкъы да тюйюлдю
Аннияны къақъышы!
Аннияны да тюйюлдю
Зариятны къақъышы!
Зариятныкы да тюйюлдю.
Рамазанны къақъышы!
Рамазанныкъы да тюйюлдю,
Солтанны къақъышы!

ХОШТАНАЙ ҚЪОШХА КЕТГЕНДИ

Хоштанай къошха кетгенди,
Айрандан тойса, келликди.
Меннге къамчи сабха
Айю тырнакъ берликди.¹

¹ Айю тырнакъ — терекни аты.

САБИЙЛЕНИ «КЪАРЫЛГЪАЧ УЯ» ЭТГЕН ЗАМАНДА АЙТЫУЧУ СЕЗЛЕРИ¹

Атам, анам кьошха кетгендиле,
Къарылгъач уя бол да къал!
Алай болургъа скоймей эсенг,
Чыпчыкъ уя бол да къал!

ЧЮЙ, ЧЮЙ, ЧЮЙ АРБА

Чюй, чюй, чюй арба,
Чюелиб кетсин бу арба.
Душманлагъа от тюшсюн,
Бизге будай кёб тюшсюн.

КЪОН, КЪОН, ГЕБЕЛЕК...

Къон, къон, гебелек,
Аття атха миндирир,
Анняя эмчек ичирир.
Джетиб сени тутайым,
Къанатынгы сылайым...

ТЕНГЕРЕ, ТЕНГЕРЕ.

Тенгере, тенгере,
Хойнухчугъум, тенгере,
Буз къатханды, тенгере
Къамчим бла ургъанма, тенгере,
Бек ургъанма, тенгере,
Хойнухчугъум, тенгере.

АНДА БОЛ ДА, МЫНДА БОЛ.

Анда бол да, мында бол,
Балдраджюзде юйде бол.
Анда тур да, мында тур,
Балдраджюзде юйде тур.

¹ Сабийле къум тебеге къолларын сугъуб айтхандыла бу сёзлени.

ОЙ, ГЯХИНИК, ГЯХИНИК.

Ой, гяхиник, гяхиник,
Гяхиникни тейриси,
Келинлени игиси!
Бу кырдыклай джѣнесин.
Ой, гяхиник, гяхиник,
Гяхиникни табусу,
Кѣб сабийни джабусу —
Хастанланы толусу.

Ой, гяхиник, гяхиник,
Тейри берсин игилик,
Кырдык оюн ойналсын,
Саугъа берген сау къалсын!

БИРДЕ—БЕШИК

Бирде — бешик,
Экиде — эшик,
Ючде — ючлеб,
Тѣртде — тергеб,
Бешде — бѣгек,
Алтыда — ашыкъ,
Джетиде — къашыкъ,
Сегизде — сенек,
Тогъузда — токъмакъ,
Онда — оймакъ,
Бузда — таймакъ,
Абил билим,
Чыкъсын тилинг!

КЮН, КЮН, САРЫ КЮН

— Кюн, кюн, сары кюн,
Арну кызынгы алыб чыкъ!
— Эрши кызымы уа?
— Эрши кызынгы
Эшик артха салыб чыкъ!

СУУ ЧЕЛЕК, СУУ ЧЕЛЕК

Суу челек, суу челек,
Сууну ичинде гёбелек,
Гёбелекни тутайыкъ
Джашил хансха атайыкъ.

ОНБЕШ, ОНБЕШ, ОНБЕШ

Онбеш, онбеш, онбеш
Сен санасанг да — онбеш,
Мен санасам да — онбеш,
Сюйсенг, сана, сюйсенг, кьой,
Онбешди да онбешди.

ДЖАУ, ДЖАУ, ДЖАНЫМ, ДЖАУ

Джау, джау, джаным, джау
Джау, джау, джаусанг а,
Джаулу гюттю берейим!
Къуй, къуй, къуйсанг а,
Къуймакъ къалач берейим!
Джау, джау, джаным, джау!
Арпа унла къуайым,
Чыпчыкъ болуб учайым.

ДЖАУ, ДЖАУ, ДЖАУ, ДЖАНГУР.

Джау, джау, джау, джангур,
Джаулу гюттю береме,
Джауа кирмей эсенг,
Тамагъым къургъакъсыб ёлеме!

БЮРТЮКДЕН — ТЮЙ БЮРТЮК.

Бюртюкден — туй бюртюк,
Туй бюртюкден — баш джарты,
Баш джартыдан — бир токълу,
Бир иркден — ёлю къыз
Ёлю къыздан — тири къыз.

ЭРТДЕ БИРЕУ БАР ЭДИ

Эртде биреу бар эди,
Темир тиреу бар эди,
Таш тегене бар эди,
Агъач элек бар эди.
Къумурсхадан къой этиб,
Къумгъа джайгъан бар эди,
Къара сууну къайнатыб,
Къаймакъ алгъан бар эди.
Къарт атасын джаш этиб,
Къатын алгъан бар эди.
Къарт анасын джаш этиб,
Эрге берген бар эди.
Ёлген атны сау этиб,
Чарсха чабхан бар эди.
Къошдан юйге келмейин,
Джашаб тургъан бар эди.
Чегетде кегет джыйыб
Ашаб тургъан бар эди.

ДЖЮУ, ДЖЮУ, ДЖЮУ АЛА

Джюу, джюу, джюу ала,
Эки чычхан суу ала.
Амма боза бишире,
Акка кийик тюшюре.
Босагъадан абына,
Сакъалчыгъы къабына.
Къаз къумукъдан келеме,
Ит къабхант да ёлеме.
Дыммыл-дыммыл дыммылдыкъ,
Баш энишге джыгъылдыкъ
Ёрге туруб чабышдыкъ,
Суу алышмакъ алышдыкъ.
Дыммыл — дыммыл — дыммылдыкъ.
Быйыл тары битмейин
Къала эсе, къырылдыкъ¹.

ОЙ, ЮШЮДЮМ, ЮШЮДЮМ

Ой, юшюдюм, юшюдюм,
Таудан алма тюшюрдюм,
Алмачыгъымы къабдыла,

¹ Бу джырчыкъны сабийле бир джерге джыйылыб ойнагъан заманда къолчукъларын джумдурукъ кысыб, бир-бири къолларыны сыртындан эки бармакълары бла тутуб, алай айтхандыла.

Манга зыгыт атдыла,
Ол зыгытха базама,
Бу зыгытха базама,
Кюнден-кюннге азама,
Терен уру кязама.
Урудан чыкыгъан беш эчки,
Бешиси да кыайдалла?
Къазанчыкъда кыайнайла.
Умар ашыкъ ойнайды,
Умар кетди отунга,
Къаргъа битди бутунга,
Къаргъа туююлдо, къамишди,
Бачхаларым пиринчди,
Он бармагъым кюмюшдо,
Ал тишлерим хымишди.

БАРА-БАРА БАЗ ТАБДЫМ

Бара-бара, баз-табдым,
Базны ичинде таракъ табдым,
Таракъны аммагъа бердим,
Амма манга баппу берди.
Баппуну итге атдым,
Ит манга кючюк берди.
Кючюкню кюйчугъа бердим,
Кюйчу манга кюзу берди.
Кюзуну кюнакыгъа сойдум,
Кюнакъ манга къамчи берди
Къамчини джерге урдум,
Джер манга чюмюк берди.
Чюмюкню суугъа атдым
Суу манга кюмюк берди.
Кюмюкню табхагъа салдым.
Ол джанындан-бир мияу,
Бу джанындан-бир мияу,
Джетдиле да, хап-хуп этдиле,
Ичдиле да кетдиле.

ДУРКЪУ, ДУРКЪУ, ДУРКЪУ

Дуркъу, дуркъу, дуркъу
Дуркъу ичинде ала ёгюз,
Ёгюз ичи семиз.
Бу урлады да кесди,

Бу сойду да къазанга салды,
Бу биширди да аш саламгъа чыгъарды,
Бу да ашады да тойду.
Бу да барды да иесине айтды да къойду —
Тюйюгюз муну, тюйюгюз,
Муну эшикке атыб ийигиз!¹

ОЙ, УЛЛУ КЪУШ, УЛЛУ КЪУШ

— Ой, уллу къуш, уллу къуш!
Кел да, манга тѣшек эт,
Къартчыгъадан эшек эт.
Къайгъы сала учсанг а,
Тауукъланы джукъласанг а...
Таш тийсин да бутунга,
Улуй баргъын джуртунга:
Къанынг-къунунг къазаннга,
Къарын джауунг шауданнга.
— Шаудандан а не чыгъар?
— Къары-къары мѣз чыгъар
— Къарт кишиден не чыгъар?
— Сабыр-сабыр сѣз чыгъар.

БАП-БАП, БАППАХАН

Бап-бап, баппахан,
Юй тюбюнде — сары теке,
Сандыракъгъа бара теке,
Джигейчиги джары теке,
Ичгенчиги боза теке,
Текелени оза теке.
Къош ичине кире теке,
Таш юсюне мине теке,
Бурма теке, бурма теке,
Къая ранда тура теке,
Агъач къабукъ къыра теке,
Джашчыкъланы ура теке.
Чырпы бюксем, къыркъа теке,
Ачыулансам, къоркъа теке.

¹ «Бу урлады» деб башланган гитче бармакъ болады, артха къалыб тюй-юлген а баш бармакъ болады.

Дыгъы этейим, дыгъы этейим,
Сени оюннга тюзетейим,
Сакъалынгдан салдырайым,
Стемейге бардырайым!

КЪАЯ, КЪАЯ

Къая, къая,
Уруннганынг зая,
Къая, къая,
Байлыгъынг зая.
Къая, къая,
Сютюнге мая.
Къая, къая,
Къошунгда къонакъ,
Айта билген джомакъ,
Джомагъы — эмеген,
Кёзю бла кёрмеген...
Къонакъны къолан джамчысы,
Къолунда — кийиз къамчиси.
Джамчыны быкъыгъа,
Къамчини джырмыгъа,
Къонакъны джары тончугъу,
Джанында джангыз сомчугъу.
Чабырлары туюклюдю,
Эшекчиги джюклюдю.
Къонакъгъа къомгъаза,
Гоппан бла бир боза.
Боза туюклюдю, сырады,
Сыра туюклюдю, айранды,
Къонакъ къолгъа алгъанды,
Гоппаны туюбуне къарагъанды.
Къонакъгъа къаймакъ,
Келтирди эсе бир табакъ.
Къонакъны аты Къаншауду,
Табакъ туюклюдю, ашлауду.
Къонакъгъа къонакълыкъ этдиле,
Хантны ашлаугъа тёркдюле,
Ашыкъ-бушукъ
Тёгереклешдиле,
Джилик-джилик
Юлешдиле.

ДЫММЫЛ, ДЫММЫЛ, ДЫММЫЛДАЙ

Дыммыл, дыммыл, дыммылдай,
Къазан аса къымылдай,
Харсны къысха къагъайым,
Отну шынкъарт джагъайым.
Сыбызгъымы согъайым.
Эркечими багъайым,
Дыммылдуугъа барайым,
Баста булгъай къарайым.
Ашаб, тоюб джырлайым,
Къаялада олтуруб,
Тауда бѣрю марлайым,
Мылтыгъымы къондуруб.
Сюрюуюмю сюрейим,
Арбазымы кюрейим.
Энтда салыб ашайым,
Борбай ала онгнгайым.
Дюгю тоюн этейим,
Дюге согъа тепсейим.
Сюйгениме тубсейим.
Дюге, дюге, дюгерим,
Бюге, бюге бюгерим,
Тансыкъ тепси суйгеним.
Мени азыкъ нѣгерим.

ЭКИ БЕШИК.

Эки бешик,
Беш бешик.
Билгеннге —
Беш къадар,
Билсе уа —
Беш мадар.
Бурунгу
Джети нар
Джюзеннге нар чачар,
Джюрекге джол ачар...

КЪАКЪ-КЪАКЪ, КЪАРГЪАЛА

Къакъ-къакъ, къаргъала,
Къамиш туюб джоргъала.
Ачысууда балыкъла,
Тийресинде джылкъыла.

Джылкты кимши жылкысы?
Къазий улуну жылкысы.
Къазий улу къайдады?
Джан Арюсге кетгенди,
Джан Арюсню неси бар?
Ууатыргъа
Улу бар.
Инджи тизерге
Къызы бар.
Мамайны бир къызы джау къайната,
Бир къызы бал къайната.
Аны кѳрген — джигитле,
Къандан толсун кийикле.

БИЛДИМ, БИЛДИМ, БИЛЯЧА.

Билдим, билдим, биляча,
Билячагъа чомача.
Чомача деген чум терек,
Терек деген темир къая.
Къая деген къамчи баш,
Баш деген бармакъ тогъай.
Тогъай деген токъсу Малик,
Малик деген малтин къутукъ,
Къутукъ деген къула тары.
Тары деген ёрме къайиш,
Къайиш деген къара джылан.
Джылан деген джыланпиш.
Аджилааны узун къыз,
Ары секир, бери секир,
Секиралмасанг, отха тюш.
Табанынга темир тиш.

ЧУМ, ЧУМ, ЧУМ ТЕРЕК.

Чум, чум, чум терек,
Чум терекни бутагъы,
Къаншаубийни бычагъы.
Бекден-бекден биледим,
Бекден къазакъ тиледим.
Къазагъынга не керек,
Къазагъынга къуш керек,
Къушну элден учурдум,
Тау башына кѳчюрдюм.

ДЖЕТЕГЕЙЛИ — ДЖЕТИ ДЖУЛДУЗ

Джетегейли — джети джулдуз,
Боюнсхала — алты джулдуз,
Илкер джоппу, Чолпан эрке,
Темиркъазакъ — кеси сынгар,
Тору Айгъыр бла Сары Айгъыр
Джети айланыб
Джетегейли джетер джерине джетгинчи,
Сюрючюге танг атмаз.

КЪАР ДЖАУАДЫ, БОРАЙДЫ.

Къар джауады, бораиды
Ханны неси къорайды?
Кеси къаты джукълайды,
Къатыны ачха санайды,
Терезеден къарайды,
Кюбюр тюбюн къармайды.
Джашы тоуб джырлайды,
Къызы ёпкелеб къыйнайды,
Къашын-башын бояйды,
Кирпиклерин сылайды.
Къулу эшикден къарайды,
Отунчусу сарнайды,
Суучусу бузлайды
Джылкычысы джылайды,
Тууарчысы джау гыбытны
Башын-башын сылайды...

СУУ АНАСЫ СЮЛЕМЕН

Суу анасы Сюлемен,
Замансызлай келеме.
Къонакъларым барды,
Амалым джокъду,
Сенден суу тилейме.
Суу берсенг, къууаныб,
Юйюме алыб кетерме.

ДОЛАЙ, ДОЛАЙ, БИИИМСЕ

Долай, Долай, бийимсе!
Исси сууну къуймайма,
Сууукъ сууну къуяма,

Кёб джауну чайкъайма,
Къышха азыкъ джыяма.
Сенден тилек тилейме:
Сау ашайыкъ джауунгу,
Қирсиз тутайым малынг болгъан бауунгу.
Сютлю болсун ийнеклеринг!
Къутлу болсунла джелилле,
Сен джыйдыргъан джауунгдан
Тойсунла сабийле.
Берекет болсун арбазынг
Тоюмлу болсун джеринг,
Май Долай толтурсун
Ауузуму джаудан.
Долай десем, ауузум толсун балдан...

ЭКЕУ БАРА ЭДИЛЕ...

Экеу бара эдиле бир кече, лахор эте,
Джанларындан бир ит чыкъды, хап-хуп эте.
Тийре итле джыйылдыла ит тауушха,
Бары бирден атылдыла эки джашха.
Бири къоркъуб, узалгъанд джерге — ташха,
Бири айтды: «Къой, нёгерим, ташны ташлай,
Ташны кёрсе, чамланады, суймейди,
Ит джыйыны ташдан къоркъа билмейди».
Ташны къоюб, акъыртын-акъыртын баргъанлай,
Чачылдыла, ташны джерге салгъанлай.

ТУРНАЛА, ТУРНАЛА...

Кёкде баргъан турнала,
Къалайгъады аллыгъыз?
Ашырыла ауушла —
Джуртугъузну табарсыз.
Бой салмайсыз таулагъа,
Бизге джууукъ къонугъуз,
Мени табхан анагъа,
Хапар айта озугъуз.

ТЕКЕЧИК

Ол бир эди, бир эди,
Мюйюзю къары, кюренди,
Эчкилени ичинде,

Ол а тамам тири эди.
Ол бир тюлдю, эки эди,
Мени айытырым теке эди,
Аман тюлдю да халы,
Джылтырауукъ сакъалы.
Эки тюлдю юч эди,
Айтыргъа бек ёч эди,
Баргъан суугъа бурулмай,
Къара суудан ичеди.
Ол юч тюлдю, тёрт эди,
Чырпылагъа дерт эди,
Къыш сууукъда джылтыраб,
Мюйюзю окъа бёрк эди,
Тёрт тюлдю беш эди,
Ургъан джерин тешеди,
Мюйюзюне базыныб,
Ма, энтда кюрешеди.
Беш тюлдю, алтыды,
Къаягъа бек талпыды.
Чырпыладан тойгъанлай,
Раинга чыгъыб къалкъыды.
Алты тюлдю джетиدي,
Хатаны кёб этеди,
Науасны бек суюгени
Майна, бурма текеди.
Джети тюлдю сегизди,
Кёб улагъы эгизди,
Науас ашны бергенли,
Бурма теке семизди.
Сегиз тюлдю тогузду,
Салпы болмай къулакъла,
Къыш джабагъы агъызды
Ташха чынгаб удакъла.
Къалай тири джандыла,
Тогуз тюлдю ондула,
Тереклени къабугъун,
Бычакъсызлай джондула.
Сакъ бол, Науас, терекни,
Терек — ол да керекли,
Хаман кёре, аш бере,
Кют сен эчки бёлекни,
Теке эчкини атасын,
Кёрмейик биз хатасын.
Табылсын сууу, ашы,
Къолтугъун, бойнун къашы.

КЪАЙСЫ КЮЧЛЮ?

- Кюлгъа бардым — кюлум сынды,
Бузгъа бардым бутум сынды.
— Буз кючлю, буз кючлю!
— А буз, а буз, сен неден кючлюсе?
— Мен кючлю болсам, мени кюн да эритмез эди.
— Кюн кючлю, кюн кючлю!
— А кюн, а кюн, сен неден кючлюсе?
— Мен кючлю болсам, мени булут да джабмаз эди.
— Булут кючлю, булут кючлю!
— А булут, а булут, сен неден кючлюсе?
— Мен кючлю болсам, мени джангуруму
джер да джутмаз эди.
— Джер кючлю, джер кючлю!
— А джер, а джер, сен неден кючлюсе?
— Мен кючлю болсам, кырдыгымы кюзулу
кюй да отламаз эди.
— Кюзулу кюй кючлю, кюзулу кюй кючлю!
— А кюзулу кюй, а кюзулу кюй,
сен неден кючлюсе?
— Мен кючлю болсам, кюзуму кюнакъгъа да
соймаз элле.
— Кюнакъ кючлю, кюнакъ кючлю!
— А кюнакъ, а кюнакъ, сен неден кючлюсе?
— Мен кючлю болсам, кюанджыгъа баууму чычхан
да кемирмез эди.
— Чычхан кючлю, чычхан кючлю!
— А чычхан, а чычхан, сен неден кючлюсе?
— Мен, кючлю болсам мени киштик да тутмаз эди.
— Киштик кючлю, киштик кючлю!
— А киштик, а киштик, сен неден кючлюсе?
Айхай да кючлюме,
Темир таракъ тншлиме,
Кюангалы юйню ачама,
Кюаймакъ алыб кюачама,
Бийле бла ашайма,
Бийчеле бла ойнайма.

БЁРЮ БЛА БОРСУКЪ

Бёрю:

- Ой, борагъайым, борсугъум,
Чыкъсанг а, борсукъ, уядан, чыкъсанг а,
Мен айтханыга эсинги бир бурсанг а!

Бу тауладан ол таулагъа барайыкъ
Ол тауладан ирк джасакъла алайыкъ!
Чыкъ, борсукъ, бери!

Борсукъ:

Огъай, огъай, огъай!
Чыкъмайма мен, бёрю, чыкъмайма,
Бу тауладан ол таулагъа барыргъа,
Ол тауладан ирк джасакъла алыргъа.
Биз, Бёрю, шаухал бийлери туююлбюз,
Ары барсакъ, аман болур кюнюбюз.
Чыгъарыкъ тюлме!

Бёрю:

Ой, борагъайым, борсугъум,
Чыкъсанг а, борсукъ, уядан, чыкъсанг а,
Мен айтханнга эсинги бир бурсанг а.
Джылкъыны атасы уллу аджир келеди,
Уруб белинден эки этерме,
Ал джаны татлы болады,
Ал джаны — мени,
Арт джаны — сени,
Чыкъ, борсукъ, бери!

Борсукъ:

Огъай, огъай, огъай!
Чыкъмайма мен, бёрю, чыкъмайма,
Ол сёзлени мени алдаргъа айтаса,
Мени ашар ючюннге чакъыраса!
Чыгъарыкъ тюлме!

Бёрю:

Ой, борагъайам, борсугъум,
Чыкъсанг а, борсукъ, уядан, чыкъсанга,
Мен айтханнга эсинги бир бурсанг а.
Сюрююню атасы тогъаймюйюз къочхар келеди,
Уруб белинден эки этерме,
Ал джаны татлы болады,
Ал джаны — сени,
Арт джаны — мени,
Чыкъ, борсукъ, бери!

Борсукъ:

Огъай, огъай, огъай!
Чыкъмайма мен, бёрю, чыкъмайма,
Аман джанадыла кёзлеринг,
Аман чыгъадыла сёзлеринг,
Чыгъарыкъ тюлме!

Бёрю:

Ой, борагъайым, борсугъум,
Чыкъсанг а, борсукъ, уядан, чыкъсанг а,
Мен айтханнга эсинги бир бурсанг а.
Эчки сюрюулени атасы кылычмюйюз
Къарт теке келеди,
Уруб белинден эки этерме,
Ал джаны татлы болады,
Ал джаны — сени,
Арт джаны — мени,
Чыкъ, борсукъ, бери!

Борсукъ:

Огъай, огъай, огъай!
Чыкъмайма мен, бёрю, чыкъмайма!
Ол сёзлени мени алдаргъа айтаса,
Мени ашар ючюннге чакъыраса.
Чыгъарыкъ тюлме!

Бёрю:

Ой, борагъайным, борсугъум,
Чыкъсанг а, борсукъ, уядан, чыкъсанг а!
Мен айтханнга эсинги бир бурсанг а.
Ашагъанла, хариб, айтыб ашамайла,
Ашагъанла мен джарлыгъа ушамайла.
Сени ашасам, джанмагъан отха тюшейим,
Санларымы ёлген итле кемирсин,
Къабырымда ёлген молла окъусун,
Ёшюнюме окъусуз шок атылсын,
Сюймегеним тюз бойнундан тагъылсын!
Чыкъ, борсукъ, бери!

Борсукъ:

Огъай, огъай, огъай!
Чыкъмайма мен, бёрю, чыкъмайма,

Аман джанадыла кёзлеринг,
Аман чыгъадыла сёзлеринг,
Чыгъарыкъ тюлме!

Бёрю:

Ой, борагъайым, борсугъум,
Чыкъсанг а, борсукъ, уядан, чыкъсанг а,
Мен айтханига эсинги бир бурсанг а.
Бишген тауукъну сен аллыма келтир,
Ашамасам, сен мени ур да ёлтюр,
Мен суусуз къалгъан тенгизге батайым,
Этден тоюб, кюн турушда джатайым,
Къойдан толу орунга тыгъылайым,
Анда киши да кёрмейин къалайым!

БЁРЮГЕ СОРУУ ЭТИУ

Бёрюню төреге чакъыргъандыла да,
соруу этгендиле:
— Кеченг джокъ, кюнюнг джокъ,
Айланаса чабханлай
Юйюнг джокъ, бауунг джокъ,
Бир ышыкъ табмагъанлай,
Джайынг джокъ, къышынг джокъ,
Джорюйсе буюкъгъанлай.
Джер юсюнде къарда, бузда къаласа
Сууукъ, ач болуб джатаса,
Сыйынг бир да къалмагъанды,
Сени тенгнге киши тартмайды,
Айланаса хаман джутланиганлай.
Ма болумунг алайды,
Сенден джарлы джан болмаз,
Кесинг да бездирдинг джер джюзюн
Кетди аман бла кюнюнг.
Нек этесе, ой, сен былай
Нек билмейсе джарашыб джашай?
Бу төрт аякъдан да бошайса,
Къыйынлыкъда азаб бла джашайса...
Төречиле былай дегенлеринде,
Алагъа былай джууаб бергенди,
Ауузундан келе силегейле:
— Огъай, мени бу төрт саным
Сау болуб, мени джаным,
Чырт да ач къалмайма,

Арымайма, тозмайма,
Ала мени инджитмейле,
Хар заманда багъалла,
Ашарыкъ-ичерик табалла.
Ыйыкъда къарным бир токъ болады,
Къайгъым, сагъышым джокъ болады,
Мени къарным тойса, сууукъ ётмейди,
Зарауатлыкъ джетмейди.
Алай бла джашайма,
Джалкъаула бла сансызладан
Юлюш алыб ашайма
Мен да бу турмушну башыма
Мисирге санаб турама.
Не осалгъа саналсам да,
Джуртун сатхандан онглума.

ЕРЮЗМЕГИМ, ЕРЕЗМЕК

Ёрюзмегим, Ёрюзмек.
Ёрюзмегим ёзден эди.
Белибауу джезден эди,
Гемудагъа минне эди,
Гемуда тил биле эди.
Уллу тюзге джетгенлей,
Джилтин-милтин от кёрдю.
Гемудагъа соргъан эди
— Къоркъа эсенг, кенгден тарт,
Къоркъмай эсенг, мени къакъ.
Сагъыш этди, салпыланды,
Таукел этди, талпыланды.
Гемуда энди чабхан этди.
Салыб барса, не кёрдю?
Къыркъ эмеген, къыркъ шайтан.
Къыркъ къулакълы бир къазан.
Ойнай-тепсей тура элле.
Бир киришде эки кыыз:
— Сау кел, сау кел, Ёрюзмек,
Къалай келдинг, ханыбыз,
Ол кызыланы кёремисе?
— Ала ючюн келеме.
— Ала ючюн келе эсенг,
Секир да тур, ойначы.
Секириб туруб, ойнады,
Эмегенин, шайтанын да кёймады.

Э С Г Е Р Т И У Л Е

I.

Белляу. Джингирик элде 1970 дж. Семенланы Азретден джазылганды.

Белляу, белляу, джылама. «Джетегейли — джети джулдуз» деген китадан. Черкесск, 1985 дж.

Белляу, белляу, белейим... «Эски къарачай джырла» деген китадан алыннганды. Микояк-Шахар, 1940 дж.

Азамат-Герийни белляуу. Сарытюзде 1978 дж. Езденланы Абу-галиден джазылганды.

Джырны Азамат-Герийни сют анасы Батчаланы Алтын (Сокъур Алтын) этгенди.

Эркиши сабийге алгыш. Джингирик элде 1969 дж. Гюрджюланы Сюлеменден джазылганды.

Алаладан, алаладан. Карачаевск шахарда 1974 дж. Ортабайланы Аминадан джазылганды.

Къызым, къызым, Къызтана. Черкесск шахарда 1989 дж. Хапчаланы Розадан джазылганды.

II.

Аття келе.. Карачаевск шахарда 1964 дж. Ортабайланы Аминадан джазылганды.

Тарта-соза. Карачаевск шахарда 1964 дж. Ортабайланы Аминадан джазылганды.

Бирем-бирем. Карачаевск шахарда 1964 дж. Ортабайланы Аминадан джазылганды.

Чёб, бала. Карачаевск шахарда 1964 дж. Ортабайланы Аминадан джазылганды.

Бурун сабий булджутуучу сёзле. Терезе элде 1985 дж. Езденланы Хамзатдан джазылганды.

Сабийни джылатмай булджутуу. Терезе элде 1985 дж. Езденланы Хамзатдан джазылганды.

Бу кимни къактышы? Карачаевск шахарда 1964 дж. Ортабайланы Аминадан джазылганды.

Хоштай кьошха кетгенди. Терезе элде 1985 дж. Ёзденланы Хамзатдан джазылгъанды.

Сабийлени «къарылгъач уя» этген заманда айтыучу сёзлери Терезе элде 1985 дж. Ёзденланы Хамзатдан джазылгъанды.

Чюй, чюй арба. Джингирик элде 1969 дж. Гюрджюланы Сюлеменден джазылгъанды.

Къон, къон, гёбелек. Джингирик элде 1969 дж. Гюрджюланы Сюлеменден джазылгъанды.

Тёнгере, тёнгере... «Календарно-обрядовая поэзия народов Северного Кавказа» деген китабдан алыннганды. Махачкала, 1988.

Анда бол да, мында бол. Бу да андан.

Ой, гяхиник, гехяник «Нюр» деген журналдан алыннганды. Нальчик, 1989, № 8.

Бирде — бешик. Карачаевск шахарда 1974 дж. Ортабайланы Аминадан джазылгъанды.

Кюн, кюн, сары кюн. Джингирик элде 1969 дж. Гюрджюланы Сюлеменден джазылгъанды.

Суу челек, суу челек. Джингирек элде 1969 дж. Гюрджюланы Сюлеменден джазылгъанды.

Онбеш, онбеш, онбеш. Джингирик элде 1969 дж. Гюрджюланы Сюлеменден джазылгъанды.

Джау, джау, джаным, джау. Джингирик элде 1969 дж. Гюрджюланы Сюлеменден джазылгъанды.

Джау, джау, джау, жангур. Терезе элде 1985 дж. Ёзденланы Хамзатден джазылгъанды.

Бюртюкден—тюй бюртюк. Джингирик элде 1969 дж. Гюрджюланы Сюлеменден джазылгъанды.

III.

Эртде биреу бар эди. Карачаевск шахарда 1978 дж. Хубийланы Магометден джазылгъанды.

Джюу, джюу, джюу ала. Карачаевск шахарда 1978 дж. Хубийланы Магометден джазылгъанды.

Ой, юшюдюм, юшюдюм. Карачаевск шахарда 1978 дж. Хубийланы Магометден джазылгъанды.

Бара-бара баз табдым. Карачаевск шахарда 1978 дж. Хубийланы Магомет джазылгъанды.

Дуркъу, дуркъу, дуркъу. Джингирикде 1969 дж. Семенланы Файруздан джазылгъанды.

Ой, уллу къуш, уллу къуш. Карачаевск шахарда 1976 дж., Ёзденланы Къарабабушдан джазылгъанды.

Бап-бап, баппахан. Сёзлери Семенланы Азретни

Къая, къая. Карачаевск шахарда 1974 дж. Ортабайланы Аминадан джазылгъанды.

Дыммыл, дыммыл, дыммылдай. Черкесск шахарда 1979 дж. Хасанланы Назирден джазылгъанды.

Эки бешик. Черкесск шахарда 1979 дж. Хасанланы Назирден джазылгъанды.

Къакъ-къакъ, къаргъала. Карачаевск шахарда 1960 дж. Ортабайланы Аминадан джазылгъанды.

Билдим, билдим, биляча. «Ленинни байрагъы», 1990, июнь, № 65.

Чум, чум, чум терек. Карачаевск шахарда 1960 дж. Езденланы Къарабабушдан джазылгъанды.

IV.

Джетегейли-джети джулдуз. Карачаевск шахарда 1960 дж. Ортабайланы Аминадан джазылгъанды.

Къар джауады, борайды. Джингирик элде 1962 дж. Гюрджюланы Сюлеменден джазылгъанды.

Суу анасы Сюлемен. Ташкёпюр элде 1980 дж. Батчаланы Батуудан джазылгъанды.

Экеу бара эдиле. Джингирик элде 1962 дж. Гюрджюланы Сюлеменден джазылгъанды.

Турнала, турнала. Джингирик элде 1962 дж. Гюрджюланы Сюлеменден джазылгъанды.

Текечик. Знаменка элде 1989 дж. Байрамукъланы Иссадан джазылгъанды.

Къайсы кючлю? Джингирик элде 1962 дж. Гюрджюланы Сюлеменден джазылгъанды.

Бёрю бла борсукъ. Джингирик элде 1962 дж. Гюрджюланы Сюлеменден джазылгъанды.

Бёрюге соруу этюу. Первомайск элде 1986 дж. Биджиланы Ахиядан джазылгъанды.

Ёрюзмегим, Ёрюзмек. Знаменка элде 1986 дж. Байрамукъланы Иссадан джазылгъанды.

БАШЛАРЫ.

I.

Сабий дуня	3
Белляу	5
Белляу, белляу, джылама	5
Белляу, белляу, белейим	5
Азамат-Герийни белляуу	6
Эркиши сабийге алгыш	7
Алаладан, алаладан	7
Къызым, къызым, Къызтана	7

II.

Аття келе	8
Тарта, соза	8
Бирем-бирем	8
Чёб, бала	9
Бурун сабий булджутуучу сёзле	9
Сабийни джылатмай булджутуу	9
Бу кимни къакъышы?	9
Хоштанай къошха кетгенди	9
Сабийлени къарылгъач уя этген заманда айтыучу сёзлери	10
Чюй-чюй, чюй арба	10
Къон, къон, гёбелек	10
Тёнгере, тёнгере	10
Анда бол да, мында бол	10
Ой, гяхиник, гяхиник	11
Бирде-бешик	11
Кюн, кюн, сары кюн	11
Суу челек, суу челек	12
Онбеш, онбеш, онбеш	12
Джау, джау, джаным, джау	12
Джау, джау, джау, джангур	12
Бюртюкден-тюй бюртюк	12

III.

Эртде биреу бар эди	13
Джюу, джюу, джюу ала	13
Ой, юшюдюм, юшюдюм	13
Бара-бара баз табдым	14
Дуркъу, дуркъу, дуркъу	14
Ой, улуу къуш, улуу къуш	15
Бап-бап, баппахан	15

Къая, къая	16
Дыммыл, дыммыл, дыммылдай	17
Эки бөшик	17
Къакъ-къакъ, къаргъала	17
Билдим, билдим, биялча	18
Чум, чум, чум терек	19

IV.

Джетегейли-джети джулдуз	19
Къар джауады, борайды	19
Суу знасы Сюлемен	19
Долай, Долай, бийимсе	19
Экеу бара эдиле	20
Турнала, турнала	20
Текечик	20
Къайсы кючлю?	22
Бөрү бла борсукъ	22
Бөрүге соруу этиу	25
Ёрюзмегим, Ёрюзмек	26
Эсгертиуле	27

Чум, чум, чум тере (Кизил, кизил, кизиловое деревце) / Сост. Ортабаева Римма. Отв. ред. Х. И. Суюнчев. — Черкесск: КЧИГИ, 1994. — 39 стр.

Темплан 1994 года, п. 3

Сдано в набор 07.04.94 г. Подписано в печать 24.05.94 г.

Формат 60x84 ^{1/16}. Усл. печ. л. 1,9. Уч.-изд. л. 1,5.

Бумага типографская № 1. Печать высокая. Гарнитура литературная

Тираж 10.000 экз. Заказ № 1590. Цена договорная.

А/О «Полиграфист». 357100. г. Черкесск, ул. Первомайская, 47.